

Sumar Executiv

Acesta este sumarul executiv al raportului elaborat de Ernst & Young ca rezultat al proiectului „Evaluarea modului în care prevederile din domeniul oportunităților egale au fost transpuse în cadrul aferent Instrumentelor Structurale din România”, finanțat din Fondul European de Dezvoltare Regională prin POAT 2007- 2013.

Raportul prezintă rezultatele analizelor realizate pentru a evalua modul în care a fost transpus principiul egalității de șanse în toate etapele programelor prin care se implementează în România Politica de Coeziune a UE, programe co-finanțate prin Fondul Social European, Fondul European de Dezvoltare Regională și Fondul de Coeziune. Pe baza acestor rezultate, raportul prezintă concluzii și recomandări destinate consolidării dimensiunilor oportunităților egale în cadrul Programelor Operaționale, atât pentru perioada curentă de programare, cât și pentru cea viitoare. Totodată, raportul cuprinde și exemple de bune practici și practici deficitare de transpunere a egalității de șanse la nivel de program, dar și proiecte de succes dedicate grupurilor vulnerabile.

Situația actuală a grupurilor vulnerabile din România

Situația actuală a grupurilor vulnerabile din România a rămas în cea mai mare parte neschimbată comparativ cu stadiul la care se afla în momentul elaborării Cadrelor Strategice Naționale de Referință și a Programelor Operaționale. În acest sens, aspectele avute în vedere în cadrul acestei evaluări sunt, în continuare, relevante. **Discriminarea bazată pe gen** rămâne una din principalele provocări cu care se confruntă societatea românească, piața muncii fiind caracterizată, încă, de segregări pe bază de gen și diferențe de remunerare din această perspectivă. **Populația de origine romă**, care reprezintă 3,2% din populația țării, este identificată ca fiind unul dintre cele mai vulnerabile grupuri din România, înregistrând un nivel scăzut de participare pe piața muncii, un nivel scăzut de acces la educație, la servicii sociale și la sistemul sanitar. Cele 690.000 de persoane cu dizabilități rămân discriminate în ceea ce privește accesul la sistemele de educație, ceea ce duce la analfabetism și la abandon școlar timpuriu. **Copiii și tinerii (18-23 ani)** reprezintă grupul cu cea mai mare probabilitate de a se confrunta cu sărăcia absolută; lipsa oportunităților de angajare a afectat tinerii (inclusiv absolvenții de facultate) și persoanele de peste 45 de ani mai mult decât orice altă categorie de vârstă, în special în zonele rurale și în orașele mici, unde oportunitățile de angajare sunt extrem de limitate.

Cadrul Național și European al Egalității de Șanse

Principiul egalității statuat în Tratatul European este prezent în cadrul legal al UE și în procesul de elaborare a politicilor și a programelor aferente. Axele sale fundamentale sunt (1) *„nediscriminarea”* și (2) *„egalitatea de șanse”*, prima impunând o legislație care interzice discriminarea, a doua politici pro-active de reducere a inegalităților și de creștere a participării grupurilor vulnerabile la diferite dimensiuni ale vieții.

În contextul Fondurilor Structurale Europene, *„abordarea integratoare”* (sau *„mainstreaming”*) a egalității și asigurarea unor oportunități egale pentru toți vizează crearea de oportunități pentru grupurile dezavantajate de a accesa asistența financiară disponibilă prin intermediul Programelor Operaționale și, în general, de a beneficia de rezultatele acestora în ceea ce privește accesul pe piața muncii, păstrarea locurilor de muncă, dezvoltarea capacității profesionale prin formare vocațională și calificare, accesul la serviciile publice și îmbunătățirea calității vieții.

Domeniile/ subiectele care vizează egalitatea de șanse relevante pentru Instrumentele Structurale se pliază pe cele două axe ale conceptului menționate mai sus: discriminarea bazată pe gen și discriminarea bazată pe alte criterii decât genul, respectiv vârsta (tineri sau vârstnici), religie/credință, orientare sexuală, dizabilități, origini rasiale/etnice. În acest context trebuie luate în considerare și formele de discriminare multiplă (de exemplu femei în vârstă).

Pentru *discriminarea pe bază de gen*, în baza priorităților stabilite în cadrul Strategiei pentru Egalitate 2010-2015 și Strategiei Europa 2020, domeniile/subiectele relevante pentru Instrumentele Structurale sunt: (1) *Educație și formare* (diferențele dintre genuri cu privire la dobândirea abilităților de bază, participarea femeilor la cursurile de formare și instruire profesională și în procesul de învățare pe tot parcursul vieții, diferențele dintre genuri cu privire la învățământul universitar în domeniul Științei și Tehnologiei, diferențele dintre genuri în învățământul post-universitar), (2) *Independența economică* (diferențele dintre genuri cu privire la participarea pe piața muncii, diferențe de remunerare între femei și bărbați, segregarea ocupațională, activitățile independente și antreprenoriatul, reconcilierea vieții personale cu cea profesională) și (3) *Sănătate, bunăstare, mediu* (accesul la servicii medicale și de îngrijire, inclusiv pentru anumite grupuri specifice și aspecte particulare legate de sănătate

ale femeilor, infrastructura de transport și socială inclusiv în zonele rurale, infrastructura socială și de securitate în zonele urbane, "povara dublă" a femeilor, „locuri de muncă ecologice”).

Pentru *discriminarea bazată pe alte criterii decât cele de gen*, domeniile/subiectele relevante pentru principalele inițiative finanțate prin intermediul Fondurilor Structurale Europene sunt: (1) *Educație și formare* (dobândirea abilităților de bază, participarea în formarea profesională inițială și învățarea pe tot parcursul vieții, reducerea abandonului școlar timpuriu, adaptarea infrastructurii și asigurarea echipamentului necesar pentru facilitarea accesului persoanelor cu dizabilități, modernizarea sistemului de educație, încurajarea mobilității, participarea în sisteme de educație post-universitară), (2) *Accesul pe piața muncii* (îmbunătățirea participării pe piața muncii, productivitatea și calitatea muncii, evitarea discriminării pe piața muncii, promovarea managementului diversității, promovarea activităților independente și a antreprenoriatului, adaptarea și echiparea pentru facilitarea accesului, crearea de locuri de muncă în domenii specifice, sprijin în tranziția școală-mediul profesional), (3) *Sănătate, bunăstare, incluziune socială* (accesul la servicii medicale și de îngrijire pentru anumite grupuri specifice, aspecte specifice legate de sănătate, accesul la și furnizarea de bunuri și servicii, comunicații, transporturi, îmbătrânirea activă, accesul la și utilizarea tehnologiilor TIC, proiecte la nivel comunitar/ dezvoltare urbană, obținerea unei locuințe, combaterea stereotipurilor și promovarea unei imagini pozitive, accesul la sistemul de protecție socială, participarea la viața socială/ afirmare), (4) *Drepturi fundamentale, guvernare și capacitate Instituțională*.

Pe de altă parte, cadrul legal național relevant are la bază Constituția României, care afirmă principiul nediscriminării pe bază de rasă, de naționalitate, de origine etnică, de limbă, de religie, de sex, de opinie, de apartenență politică, de avere sau de origine socială. Actul legislativ principal în domeniul egalității de șanse este reprezentat de OG nr. 137/2000 privind prevenirea și sancționarea tuturor formelor de discriminare, care acoperă toate categoriile de grupuri dezavantajate și principalele domenii/subiecte identificate la nivel UE. OG nr. 137/2000 este completată de alte legi naționale și sectoriale în domeniul ocupării, educației, accesului la serviciile publice. O serie de strategii și programe naționale abordează aspecte ale nediscriminării și oportunităților egale, dar principalul instrument existent de implementare este Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane (2007-2013), care completează cu acțiuni pozitive abordarea legislației în vigoare care interzice și sancționează eventualele discriminări.

Cadrul legislativ românesc din domeniul nediscriminării și oportunităților egale este aliniat cu cel european. În general, legislația din România pare să se axeze pe această abordare „negativă”, cu alte cuvinte, de interzicere a tuturor tipurilor de discriminare, însă se iau prea puține măsuri pentru implementarea de acțiuni pozitive în vederea promovării accesului egal pentru toți.

În ceea ce privește egalitatea de gen, există unele diferențe între cadrul legislativ național și cel european, mai mult legat de aspectul general al legislației românești, în contextul în care conceptul este încă "nou" în România. Aceste diferențe se manifestă prin abordarea limitată a următoarelor domenii: reconcilierea vieții profesionale cu cea de familie, accesul la sănătate, bunăstare, mediu, considerarea formelor multiple de discriminare cu care se confruntă femeile și aspectele specifice legate de sănătate, infrastructura de transport și socială în zonele rurale, locuri de muncă ecologice.

În ceea ce privește grupurile dezavantajate, în afara femeilor, vârstnicii par a fi asimilați în sistemul social și nu integrați, în măsura în care este posibil, pe piața muncii sau implicați în vreun fel în diferite alte domenii. Domeniile identificate în cadrul de referință european, relevante pentru Instrumentele Structurale, dar neintegrate sau integrate mai puțin de acestea sunt: productivitatea și calitatea muncii, promovarea managementului diversității, reprezentarea în funcții de decizie, participarea la viața socială/ afirmare, combaterea stereotipurilor și promovarea unei imagini pozitive, conștientizarea nediscriminării. Acest aspect demonstrează și că este dificil de concluzionat în ce măsură legislația României, deși foarte cuprinzătoare, este implementată.

Abordarea integratoare a principiului egalității de șanse în Programele Operaționale

Comparând abordarea instrumentelor structurale cu cadrul conceptual național și european, se poate observa că implementarea principiului egalității de șanse este semnificativă în programele cu finanțare FSE (în special POS DRU), moderată în programele FEDR și slabă în programele cu finanțare (predominantă) FC, în conformitate cu caracteristicile fondurilor.

În transpunerea conceptului de egalitate de șanse au fost aplicate două abordări principale de către cele șapte programe operaționale în fiecare din cele șapte etape analizate. Prima abordare este reprezentată de **intervențiile specifice** (respectiv intervenții cu un efect direct asupra grupurilor vulnerabile), în timp ce a doua este reprezentată de **abordarea integratoare a principiului în cadrul intervențiilor nespecifice** (respectiv intervenții care au un efect indirect asupra grupurilor vulnerabile, sau niciun efect).

În **intervențiile specifice**, transpunerea principiului egalității de șanse este substanțială, în special în etapele de programare, publicarea apelurilor de propuneri de proiecte, selectarea proiectelor și monitorizare. Fiind un program FSE, rolul POS DRU este în mod explicit acela de a contribui la asigurarea egalității de șanse și include acest principiu în logica sa de intervenție. În consecință, sistemul de implementare cuprinde dispozițiile necesare care să asigure că principiul egalității de șanse este transpus în practică. Abordarea intervențiilor specifice ale POR se concentrează asupra infrastructurii, deoarece acesta este un program FEDR, dar programul utilizează un sistem de monitorizare bine dezvoltat și care cuprinde toate aspectele necesare aferente dimensiunii egalității de șanse, deoarece programul intenționează să obțină rezultate și în ceea ce privește dezvoltarea socială a regiunilor.

Abordarea integratoare a principiului egalității de șanse în intervențiile nespecifice este, în general, mai puțin semnificativă. Nu există un program care să nu aibă niciun efect asupra diferitelor grupuri vulnerabile și, prin urmare, pentru care conceptul de "egalitate de șanse" să fie complet lipsit de relevanță. Cu toate acestea, cu excepția PO DCA, niciun alt program nu a depus eforturi reale și nu a implementat măsuri pentru a integra acest principiu în cadrul intervențiilor sale și, prin urmare, de a contribui la îmbunătățirea implementării acestuia prin acțiuni specifice. Cu cât avansăm mai mult în ciclul programului, cu atât transpunerea este mai puțin specifică : dacă (1) în faza de programare principiul este luat în considerare, (2) acesta este transpus mai departe prin utilizarea unui criteriu de eligibilitate care elimină proiectele ce nu respectă legislația în domeniu și (3) programele solicită proiectelor selectate să furnizeze, prin intermediul rapoartelor de progres, informații cu privire la modul în care acestea aplică principiul, monitorizează (prin indicatori), raportează (în cadrul Rapoartelor Anuale de Implementare) și evaluează la nivel de program.

În plus, nu există o abordare uniformă a principiului egalității de șanse, atât între programe, cât și în cadrul fiecărui program în parte. Principiul egalității de șanse este prezentat mult mai detaliat în unele Domenii Majore de Intervenție decât în altele în cadrul unui program, deși aceste DMI-uri nu sunt atât de diferite încât să justifice o abordare diferențiată semnificativ (de ex, acesta este cazul celor două DMI-uri analizate în cadrul POS Mediu).

Acest lucru se datorează în special faptului că programele „nededicate” nu au realizat, în cadrul **etapei de programare**, o analiză adecvată (sau chiar niciuna) a cerințelor din legislația europeană și națională în vigoare care reglementează domeniul egalității de șanse și a tipurilor de intervenții în ce privește posibilele afecte ale acestora asupra grupurilor vulnerabile. Ținând seama de faptul că această analiză nu a fost realizată, programele nu stabilesc o strategie și mecanisme adecvate care să integreze cu adevărat principiul la nivel de program și proiect.

În ceea ce privește **lansarea apelurilor de propuneri de proiecte**, informațiile furnizate potențialilor solicitanți cu privire la modul în care aceștia trebuie să integreze principiul la nivel de proiect nu sunt mai detaliate decât informațiile prezentate în PO și DCI – există doar două broșuri cu informații suplimentare despre concept (ale PO DCA și POR, publicate mai târziu, după lansarea primelor cereri de proiecte), acestea fiind destinate atât solicitanților, cât și beneficiarilor, însă nici acestea nu sunt comprehensive. Există cazuri (cum ar fi POS CCE) în care ghidul solicitantului nu oferă niciun fel de informații referitoare la acest aspect, deși solicitanții trebuie să descrie în cererea de finanțare modul în care vor implementa principiul egalității de șanse.

Toate programele includ în **sistemul lor de evaluare și selecție** un criteriu de eligibilitate care se referă la principiul egalității de șanse și care este susținut printr-o declarație scrisă legalizată – cu excepția PO AT, care nu are un sistem de selecție asemănător cu cel al altor programe. POS CCE și POS MEDIU nu folosesc un criteriu de eligibilitate dedicat egalității de șanse, dar principiul este integrat într-un criteriu de eligibilitate global, care se referă la mai multe teme orizontale.

Deși proiectele se angajează că respectă și vor respecta legislația în vigoare cu privire la egalitatea de șanse, analizele au demonstrat că prevederile legislației sunt foarte complexe și că este greu de constatat în ce măsură acestea sunt respectate. Prin urmare, declarația prezentată de către solicitanți nu este o dovadă inechivocă și un instrument puternic pentru a asigura integrarea principiului la nivel de proiect. În plus, AMurile nu controlează în mod special dacă beneficiarii chiar respectă prevederile relevante – dar există alte instituții abilitate și responsabile cu acest tip de control. Pe lângă POS DRU, doar POR și PO DCA includ și criteriile de evaluare tehnică referitoare la egalitatea de șanse, dar scorul alocat acestui punct nu este semnificativ, în special în cadrul PO DCA.

În general, în afară de faza de monitorizare, și în **faza de evaluare** principiul egalității de șanse primește o atenție limitată. Deși câteva programe au planificat evaluări care se axează pe sau abordează egalitatea de șanse, nicio evaluare la nivel de program nu a fost efectuată până la termenul limită al acestui contract de evaluare. Prin urmare, dacă până la sfârșitul perioadei de programare nu se efectuează nicio evaluare care să abordeze și problematica egalității de șanse (în special pentru POS DRU și POR), informațiile disponibile referitoare la impactul Instrumentelor Structurale asupra grupurilor vulnerabile și la cauzele acestor efecte, precum și cele referitoare la sinergia dintre Instrumentele Structurale și alte strategii naționale relevante existente vor fi limitate.

Parteneriatul din timpul implementării programului se limitează la a fi membru în Comitetul de Monitorizare – cu excepția POS DRU, care postează Ghidurile solicitanților spre consultare publică pe pagina acestora de internet. Această abordare generală a "parteneriatului" face legătura cu conceptul egalității de șanse, așa cum a fost el dezvoltat și aplicat de program în faza de programare, care a determinat implicarea limitată a factorilor interesați în egalitatea de șanse și care, în schimb, a perpetuat o abordare minimalistă în timpul implementării programului.

În general, programele **nu utilizează expertiză specifică** pentru a dezvolta și implementa de o manieră comprehensivă principiul egalității de șanse în etapele implementării lor și, cu siguranță, acest lucru reprezintă o piedică și explică parțial constatările analizei. O excepție pozitivă este reprezentată de POR, care a reușit, în faza a treia a implementării programului "Selecția proiectelor" să selecteze evaluatori de proiect cu experiența necesară.

Analizele efectuate au evidențiat, totuși, existența exemplelor de bune practici în integrarea principiului egalității de șanse, cum ar fi abordarea din faza întâi, de "Programare" a POS DRU, activitățile de informare și publicitate desfășurate în cadrul POS Mediu, sistemul de monitorizare al POR, criteriile de selecție ale PO DCA, precum și evaluarea axată pe egalitatea de șanse efectuată în cadrul PO AT (la nivelul CSNR). S-au creionat unele învățăminte și cu privire la aspectele care ar trebui îmbunătățite, mai precis cu privire la abordarea de o manieră adecvată a principiului egalității de șanse în etapa de Programare pentru Programele Operaționale finanțate din alte fonduri europene decât FSE, precum și în ceea ce privește criteriile de selecție care merg dincolo de respectarea cerințelor minime legale, promovând, astfel, adoptarea de acțiuni pozitive reale de către beneficiari.

Barierile care limitează accesul grupurilor vulnerabile la finanțare

Un aspect important pentru implementarea principiului egalității de șanse este legat de îndepărtarea barierelor suplimentare pe care grupurile dezavantajate, din cauza caracteristicilor lor, le întâlnesc atunci când vor să acceseze finanțări din fondurile structurale, comparativ cu grupurile țintă nedezavantajate. Aranjamentele generale de programare și implementare existente în prezent nu au împiedicat accesul grupurilor vulnerabile la finanțare, dar o serie de bariere au fost identificate.

Activitățile de informare și publicitate nu au abordat în mod specific grupurile vulnerabile nici în faza de planificare, nici în faza de implementare, rezultatul fiind (1) o implicare limitată a organizațiilor care au legături strânse cu grupurile vulnerabile în activitățile de comunicare derulate de programe (în special de POS Mediu, POS Transporturi și PO AT), (2) o lipsă a referințelor explicite la grupurile vulnerabile în materialele informative și publicitare (în special pentru POS CCE, POS Mediu și POS Transporturi), (3) campanii media care nu țin seama de barierele de limbă cu care se confruntă minoritățile etnice (cu excepția POS Mediu) și (4) un număr limitat de cazuri în care se utilizează un limbaj discriminatoriu cu privire la persoanele cu dizabilități.

În cadrul procesului de **lansare a apelurilor de propuneri de proiecte**, nu a fost utilizată asistență specifică pentru grupurile vulnerabile în vederea susținerii acestora în ceea ce privește dezvoltarea proiectului. În plus, explicațiile limitate referitoare la principiul egalității de șanse inserate în Ghidul Solicitantului (POS CCE, POS Mediu, POS Transporturi și PO AT), precum și lipsa indicatorilor de monitorizare referitori la egalitatea de șanse (POS CCE, POS Mediu, POS Transporturi și PO AT) nu creează condițiile necesare pentru participarea grupurilor vulnerabile în implementarea proiectelor, în special în cazul intervențiilor nespecifice. Barierele suplimentare identificate se referă la lipsa informațiilor în mai multe limbi (pentru toate PO-urile) și a opțiunilor multiple pentru depunerea cererilor de finanțare (relevant pentru POR, POS CCE, POS DRU, PO DCA datorită regulilor existente privind eligibilitatea solicitanților) care afectează în special persoanele cu dizabilități.

În ceea ce privește **selecția proiectelor**, cu excepția PO AT, toate PO-urile oferă referințe explicite la respectarea cerințelor legale minime drept condiție pentru eligibilitate. Pe de altă parte, POS CCE, POS MEDIU, POS Transporturi și PO AT nu utilizează criterii de selecție referitoare la egalitatea de șanse și, în consecință, nici expertiză profesională în procesul de selecție pentru evaluarea aspectelor referitoare la egalitatea de șanse. Această abordare nu favorizează aplicarea de „acțiuni pozitive” de către beneficiari în cadrul proiectelor implementate de aceștia.

Clauza de 10% flexibilitate prevăzută în articolul 34 al Regulamentului general, care permite posibilitatea finanțării investițiilor de infrastructură în cadrul programelor FSE și al cursurilor de formare adresate nevoilor speciale ale persoanelor cu dizabilități în cadrul Programelor FEDR, a fost aplicată tuturor Axelor Prioritare ale POS DRU. PO DCA, POS CCE și POS Mediu au aplicat clauza de flexibilitate unui număr limitat de Axe Prioritare. PO AT, POR și POS Transporturi nu au aplicat această clauză, limitând astfel posibilitatea ca grupurile dezavantajate să beneficieze de rezultatele intervențiilor.

În plus, cu excepția mecanismului de pre-finanțare, procedurile de programare și implementare nu prevăd niciun mecanism destinat susținerii financiare ale organizațiilor reprezentative ale grupurilor vulnerabile în

implementarea proiectelor și, prin urmare, fluxurile de numerar reprezintă o problemă pentru aceste organizații cu acces limitat la produsele financiare ale băncilor comerciale.

Proiecte dedicate grupurilor vulnerabile

În termeni financiari, portofoliul intervențiilor dedicate finanțate în cadrul Politicii de Coeziune a UE în România este semnificativ, fiind format din 1.561 proiecte, din care 72% finanțate în cadrul POS DRU, iar restul de 28% în cadrul POR. Valoarea totală a instrumentelor structurale contractate prin intermediul acestor proiecte este de peste 1,5 miliarde euro, sumă echivalentă cu 8% din sprijinul financiar total acordat României pentru perioada 2007-2013.

Pe baza țintelor indicatorilor asumate în cererile de finanțare, posibilele rezultate ale acestor intervenții dedicate reprezintă: (1) pentru POR 460 de structuri reabilitate (centre sociale, școli, unități medicale) și 110.000 persoane care beneficiază de rezultatele acestor investiții, în timp ce (2) pentru POS DRU se așteaptă ca un număr de 1,3 milioane persoane să beneficieze de formare și consiliere prin DMI-urile dedicate.

Pentru a putea exemplifica intervențiile specifice efectuate în România, am selectat 7 proiecte care îndeplinesc criteriile de bune practici definite în ceea ce privește inovarea, consistența externă și internă, eficiența, eficacitatea, implicarea partenerilor și durabilitatea. Aceste proiecte abordează tipuri diferite de grupuri vulnerabile cum ar fi: femeile, tinerii, minoritățile etnice, persoanele cu dizabilități și multiple forme de discriminare (femeile rome, femeile aflate în situații de risc, persoane în vârstă excluse de pe piața muncii).

Subiectele acoperite se referă la domeniile identificate în "Cadru privind egalitatea de șanse la nivel UE" care sunt relevante atât pentru discriminarea bazată pe gen (diferențe de gen în participarea pe piața muncii, activități independente și antreprenoriat, segregarea ocupațională, infrastructuri sociale și securitatea în zonele urbane, transport și infrastructuri sociale în zonele rurale), cât și pentru alte forme de discriminare (activități independente și antreprenoriat, crearea de locuri de muncă într-un sector specific, combaterea stereotipurilor și promovarea imaginii pozitive, violența bazată pe discriminare și traficul de persoane, accesul la sistemul de protecție socială).

Pe baza rezultatelor și concluziilor evaluării, am sintetizat o serie de recomandări pentru cele șapte PO-uri, pe care le-am organizat în funcție de relevanța acestora, pe de o parte, pentru perioada de programare curentă și, pe de altă parte, pentru cea viitoare:

Recomandare generală:

- ▶ Pentru implementarea principiului egalității de șanse trebuie instituit un "sistem al egalității de șanse" începând cu perioada curentă de programare, care trebuie continuat în perioada 2014-2020.

Recomandare pentru perioada curentă de programare:

- ▶ **Trebuie efectuate evaluări** pentru a se identifica efectele PO-urilor asupra grupurilor vulnerabile și cauzele acestor efecte (ce a funcționat și de ce): vor trebui realizate evaluări separate, la nivel de program, pentru POS DRU și POR (care să acopere și contribuția acestor programe la implementarea strategiilor naționale în domeniul egalității de șanse). Pentru restul programelor pot fi efectuate evaluări orizontale.
- ▶ **Trebuie asigurate resursele umane necesare** pentru gestionarea dimensiunii referitoare la egalitatea de șanse: fiecare program ar trebui să aibă cel puțin un consilier pe probleme de egalitate de șanse, care să aibă expertiza necesară pentru a conecta cunoștințele legate de egalitatea de șanse cu cele legate de specificul programului operațional în ceea ce privește tipurile de intervenții finanțate. Acești consilieri trebuie să poată crea o „metodologie a egalității de șanse” relevantă pentru program, care să conțină elementele ce trebuie preluate în logica intervenției și care să asigure implementarea acesteia. Din motive de eficiență, funcția de consilier trebuie combinată cu alte funcții, dar este necesar ca, la nivel de coordonare, implementarea obiectivului orizontal "egalitatea de șanse" să fie gestionată de un consilier dedicat, din cadrul Ministerului Fondurilor Europene sau din cadrul programului care implementează intervențiile cele mai apropiate de egalitatea de șanse (de ex. POS DRU în perioada curentă de programare).
- ▶ **Instituirea unei Rețele pentru Egalitatea de Șanse:** la nivel de sistem, ar trebui luate primele măsuri pentru instituirea unei Rețele pentru Egalitatea de Șanse formată din consilierii pe probleme de egalitate de șanse și instituțiile naționale responsabile pentru EȘ și care reprezintă grupurile vulnerabile. Aceste instituții ar trebui invitate să participe cel puțin periodic la Rețeaua pentru

Egalitatea de Șanse. Rețeaua ar trebui să se întrunească semestrial sau trimestrial/mai des atunci când este nevoie, acționând ca o platformă de discuții pe teme de egalitate de șanse și schimburi de bune practici.

- ▶ **Asigurarea resurselor financiare pentru Rețeaua pentru Egalitatea de Șanse:** Ministerul Fondurilor Europene ar trebui să analizeze măsura în care un proiect poate fi finanțat în cadrul Facilității de Asistență Tehnică din cadrul PO AT pentru instituirea acestei Rețele pentru Egalitatea de Șanse și contribuția ei la faza de programare în curs de desfășurare pentru perioada 2014-2020. Acest lucru va contribui la pașii care trebuie făcuți pentru îndeplinirea condiționalităților ex-ante relevante pentru perioada viitoare de programare. Acest prim proiect ar trebui să acopere și activități de dezvoltare a capacității pentru ambele „segmente” incluse în rețea(1) actorii implicați direct în implementarea Instrumentelor Structurale și instituțiile care promovează egalitatea de șanse din afara SIS, activități care trebuie să continue și după elaborarea și lansarea viitoarelor programe și finanțate din bugetul de AT.
- ▶ **Finanțarea noilor intervenții:** în perioada curentă de programare, POS DRU ar trebui să analizeze dacă ar trebui/ar putea fi abordate și domeniile/subiectele aferente egalității de șanse identificate în “Cadru UE” și neimplementate în România, ținând seama de tendințele socio-economice și nevoile exprimate de beneficiari, în măsura în care încă există resurse financiare disponibile.
- ▶ **Structura Comitetelor de Monitorizare** ar trebui modificată pentru a reprezenta mai bine diferitele grupuri dezavantajate (de ex. femeile, tinerii, vârstnicii, persoanele cu dizabilități, grupurile rasiale/etnice) și în cadrul reuniunilor CM ar trebui realizate prezentări pe teme de egalitate de șanse pentru a crește nivelul de conștientizare și cunoștințele actorilor implicați.
- ▶ **Ar trebui desfășurate activități de informare și publicitate** pentru grupurile vulnerabile, punându-se mai mult accent pe diseminarea rezultatelor proiectelor care reprezintă bune practici. În particular, AM ar trebui să revizuiască planurile de comunicare pentru a: defini activitățile de comunicare specifice destinate grupurilor vulnerabile, elabora materiale de comunicare în mai multe limbi și nediscriminatorii, extinde rețeaua de organizații implicate în activități de comunicare, revizui materialele de comunicare, incluzând materiale de comunicare specifice grupurilor vulnerabile și alinierea website-ului Programului cu standardele de accesibilitate prevăzute în Liniile directoare W3C pentru accesibilitatea conținutului web (WCAG).

În cazul în care există resurse disponibile în cadrul POS DRU, AM ar trebui să aibă în vedere implementarea unei scheme pilot pentru „granturi globale”. Pentru această schemă, AM POS DRU ar trebui să selecteze prin licitație publică un organism cu referințe bune în activitatea cu grupurile vulnerabile pentru a analiza eficacitatea unei astfel de abordări din perspectiva perioadei viitoare de programare.

Recomandări pentru perioada viitoare de programare:

- ▶ **Promovarea Egalității de Șanse:** Autoritățile de Management trebuie să găsească o metoda de integrare a principiului egalității de șanse în toate etapele Programului, pornind de la următoarele elemente de bună practică:
 - 1. Etapa de programare:** efectuarea unei analize preliminare a informațiilor disponibile cu privire la egalitatea de șanse și informarea autorităților responsabile cu privire la îmbunătățirea disponibilității informațiilor; includerea în „Analiza de context” a unei evaluări a contextului specific al programului cu privire la egalitatea de șanse; elaborarea unei strategii privind egalitatea de șanse, care să acopere aspecte relevante pentru program și modul în care programul le poate aborda/rezolva; prioritizarea aspectelor și identificarea Axelor Prioritare / Domeniilor Majore de Intervenție / Operațiunilor care vor aborda aspectele legate de egalitatea de șanse; definirea indicatorilor de realizare imediată, de rezultat și de impact pentru a reflecta obiectivele programului în ceea ce privește egalitatea de șanse; definirea intervențiilor specifice și/sau a acțiunilor adecvate de integrare pentru intervențiile nededicate, luând în considerare cadrul național și european existent în domeniul egalității de șanse și pe baza unei identificări precise a efectelor fiecărui tip de intervenție asupra grupurilor vulnerabile.
 - 2. Apeluri de propuneri de proiecte:** asigurarea expertizei în domeniul egalității de șanse necesare pentru pregătirea Ghidului Solicitantului în vederea transpunerii obiectivelor PO aferente principiului de EȘ la nivel de proiect; desfășurarea de activități de informare și publicitate axate pe probleme de egalitate de șanse pentru a

crește nivelul de conștientizare cu privire la egalitatea de șanse în rândul potențialilor beneficiari și diseminarea exemplelor de bune practici prin materiale accesibile publicului larg; acordarea sprijinului necesar pentru generarea de proiecte pentru organizațiile reprezentative ale grupurilor vulnerabile; introducerea unor opțiuni multiple pentru depunerea cererilor de finanțare.

3. Selecția proiectelor: respectarea principiului egalității de șanse ar trebui să fie un **criteriu de eligibilitate pentru toate programele** și trebuie furnizate dovezi concrete în ceea ce privește respectarea legislației naționale în vigoare; pentru a integra cu adevărat principiul egalității de șanse, proiectele care implementează o abordare integratoare ar trebui stimulate prin **acordarea de puncte suplimentare în faza de evaluare tehnică**.

4. Managementul financiar și controlul: planul financiar al PO sau al Documentelor Cadru de Implementare ar trebui să conțină indicații explicite privind cota de finanțare alocată acțiunilor cu impact pozitiv în ceea ce privește egalitatea de șanse, cotă diferențiată pentru discriminarea de gen și pentru celelalte tipuri de discriminări.

5. Monitorizarea: sistemul de monitorizare al Programului ar trebui să includă un sistem coerent de indicatori de „egalitate” care să conțină: 1) indicatori de context; 2) indicatori de program; 3) indicatori la nivel de proiect; ar trebui îmbunătățite cerințele de raportare privind implementarea principiului egalității de șanse din Raportul Anual de Implementare și/sau rapoartele ad-hoc; ar trebui puse la dispoziție instrumente/manuale pentru a oferi beneficiarilor orientarea necesară cu privire la modul de includere a principiului egalității de șanse la nivel de proiect.

6. Evaluarea: în planurile multi-anuale de evaluare ar trebui planificate două evaluări orizontale, una în prima parte a perioadei de programare (axată asupra modului în care este stabilit sistemul și asupra măsurii în care acesta creează condițiile necesare pentru implementarea adecvată a principiului) și alta în a doua parte a perioadei de programare, concentrată asupra eficacității măsurilor întreprinse; în plus, programele care implementează intervenții dedicate ar trebui evaluate de o manieră specifică și individuală, pentru a se concluziona de o manieră adecvată asupra eficienței și eficacității sistemului utilizat în vederea implementării principiului „egalității de șanse”.

7. Principiul parteneriatului: reprezentanții grupurilor vulnerabile ar trebui implicați în toate etapele de management al programului și în ciclul de implementare.

- ▶ **Acordul de Parteneriat și elaborarea PO:** dacă este înființată la timp, rețeaua egalității de șanse ar trebui implicată în elaborarea Acordului de Parteneriat și a viitoarelor programe operaționale, ținându-se seama de principiul parteneriatului, iar ulterior implicată în implementarea și monitorizarea AdP și a programelor, prin Comitetele de Monitorizare.
- ▶ **Îndepărtarea barierelor din calea accesului grupurilor vulnerabile la finanțare:** eventuala implementare a Programelor Operaționale cu multi-fond ar trebui să asigure implementarea în continuare a regulii procentului de 10% flexibilitate și extinderea sferei acesteia de aplicare. AM ar trebui să profite de această regulă pentru a oferi posibilități suplimentare de acces al grupurilor vulnerabile la lucrări, bunuri și servicii finanțate prin intermediul Instrumentelor Structurale. În plus, încă din faza de început a Programării ar trebui luată în considerare implementarea unei inițiative FSE Jeremie, care să vizeze grupurile dezavantajate.
- ▶ **Evaluările ex-ante** ar trebui să se abordeze în mod adecvat acest subiect; în același timp, ar trebui planificate evaluările necesare în perioada viitoare de programare, care să furnizeze informațiile necesare în ceea ce privește „responsabilizarea”, dar și învățarea.